

SCHEDEGEELSTER

Gagea spathacea

(foto Ron Poot / Buiten-beeld)

S95

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

De Schedegeelster bloeit in april en mei met meestal één tot drie (zelden tot vijf) gele bloemen. De plant wordt 10-25 cm hoog en heeft twee peervormige bollen die door een gezamenlijke huid omsloten worden. Ook zijn er vaak broedbolletjes aanwezig. De twee tot 1,5 mm brede, grondstandige, lijnvormige bladeren zijn buisvormig en met kleurloze merg gevuld. Het schutblad vormt om de stengel een schede, vandaar de naam "Schedegeelster".

Biotoopvereisten

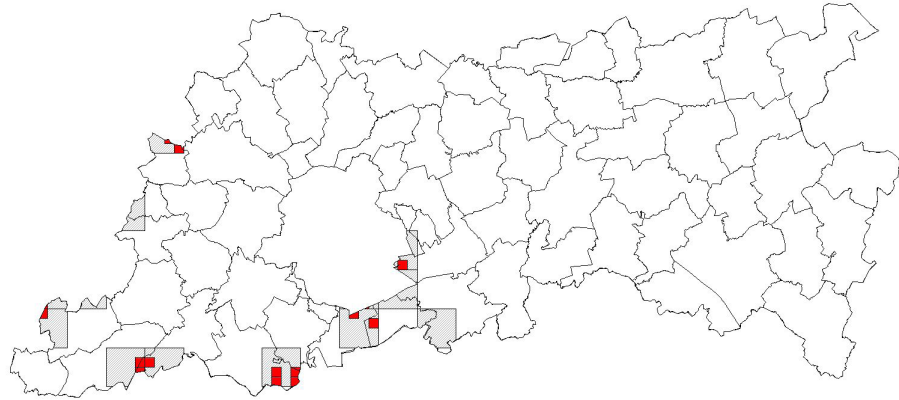
De Schedegeelster komt voor op licht beschaduwde plaatsen op vochtige, (matig) voedselrijke, minerale, zwak zure grond (leem en zand) met een goede strooiselvertering (mullbodem). Meestal is er grondwaterstroming op vrij geringe diepte aanwezig. De Schedegeelster groeit in oude bossen (veelal behorend tot het eiken-beukenbos of het eiken-haagbeukenbos, soms ook in vogelkers-essenbos), bosranden (vaak op wat drogere grond), houtwallen, langs hakhoutbosjes grenzend aan akkers, bomenweiden, parkbosspaden, hellingen en bij beken. De soort kan ook voorkomen in oude parken.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De Schedegeelster is een zeldzame soort en komt voor in het zuidwesten van Vlaams-Brabant in de bovenlopen van de zijbeken van Dender, Zenne en Dijle zoals in het Hallerbos en te Hoeilaart. De verspreiding vertoont een vlekkelig patroon en de aantallen zijn niet overal even groot.

Knel- en aandachtspunten

- Ontwatering, verdroging en verdichting van veel bosbodems vormt een belangrijke bedreiging voor de soort. Overstroming van de vegetatie en groeibodem met beekwater van slechte kwaliteit evenals overmatige bemesting of nutriëntentoevoer werkt eveneens nadelig. Verstoring van de hydrologie is te vermijden.
- Ruiming en sanering van bosbeken leidt tot structuurvernietiging en bodemverstoring in het bos. De hydrologische situatie kan hierdoor gewijzigd worden en het afzetten of uitspreiden van ruimingsmateriaal kan gunstige groeisituaties tenietdoen.
- Onaangepaste bosexploitatie kan tot beschadiging en degradatie van de bosbodem leiden en resulteren in bodemverdichting, wijziging van de waterhuishouding, eutrofiëring en vegetatieverruiging.

Overzicht maatregelen

H7.10.	Extensieve bosbegrazing
H7.12.	Mantel- en zoombeheer
H8.1.	Herstel van de waterhuishouding
H8.7. - H8.8.	Aangepaste, ecologische bosexploitatie

S95.1. Lichte bodemverstoring

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H7.10. Extensieve bosbegrazing

Vertrapping door koeien of andere hoefdieren stelt deze plant blijkbaar in staat om zich te handhaven over grotere aaneengesloten oppervlakten in bossen, boomweiden of houtkanten.

H7.12. Mantel- en zoombeheer

De Schedegeelster komt ook regelmatig in bosranden voor en lijkt daar te profiteren van inwaaiende meststoffen en zijdelings invallend licht die allebei een wezenlijke factor vormen voor een versnelde vertering van bladstrooisel (zie verder maatregel S95.1. Lichte bodemverstoring). De soort verdraagt een matige bemesting, maar dit moet binnen de perken gehouden worden.

H8.1. Herstel van de waterhuishouding

Winterse overstromingen (met schoon beekwater), regenwaterafstroming en toevoer van basenrijke kwel of een combinatie van deze, bevordert de goede groei en verspreiding van de soort. De betekenis van (stromend) water voor Schedegeelster is velerlei: voorkoming van uitdroging en uitloging van (zandige) grond, verspreiding van de broedbollen en afvoer van strooisel (zie ook maatregel S95.1. Lichte bodemverstoring). Stagnerend regenwater lost basen uit leem op en brengt die in de wortelzone van de kruidlaag. Groeiplaatsen van Schedegeelster in brongebieden en langs slenken in bossen maken duidelijk dat de soort een relatief hoge vochttolerantie vertoont, maar overstromingen mogen niet te lang aanhouden. Het behoud van een hoog grondwaterpeil is noodzakelijk om een vochtige groeibodem te behouden. Om dezelfde reden groeit de soort ook onder bomen. Door het dempen van afwateringsgreppels kan het grondwaterpeil en de door kwel beïnvloede oppervlakte verhoogd worden waardoor geschikte standplaatsen voor de soort kunnen ontwikkeld of behouden worden.

H8.7. - H8.8. Aangepaste, ecologische bosexploitatie

Waardevolle kwelrijke en natte terreindelen worden ontzien bij bosexploitatie. Indien boswerken noodzakelijk zijn, worden aangepaste ontginningmethoden en –materieel ingezet. Boswerken kunnen enkel in de winter tijdens periodes van langdurige vorst plaatsvinden. Na kappingen moeten de afgekapte takken meteen uit het bos worden verwijderd, anders kan dit tot verruiging leiden. Dikke stammen kunnen echter in beperkte mate blijven liggen.

Soortgerichte maatregelen

S95.1. Lichte bodemverstoring

De plant is voor zijn verspreiding grotendeels afhankelijk van de verspreiding van de ondergronds zittende broedbolletjes. Niettegenstaande ze voor de groei een losse bosbodem nodig heeft, kan een ophoging van de bosbodem door bladval nadelig zijn voor de soort en tot verdwijning leiden. Daarom is het noodzakelijk dat in de groeiomgeving geen bomen aanwezig zijn of worden aangeplant met een slecht afbrekend blad en dat regelmatig een lichte bodemverstoring optreedt die langdurige strooiselophoping voorkomt. Dergelijke verstoring kan veroorzaakt worden door in het strooisel foeragerende dieren, verwaaiing door wind, wateroverstroming, afspoeling van hellingwater of door sporadisch langslappende dieren of mensen (wissels). In parken kan regelmatig schoffelen hiertoe bijdragen. Knotten en hakken kan periodiek voor licht zorgen en tot versnelde strooiselomzetting leiden. Er moet op gelet worden dat in het geval van watertoevoer via beken of afstromend water niet teveel grond of slib wordt afgezet die tot verstikking van de vegetatie kan leiden.

Groeiplaats van Schedegeelster op geaccidenteerd terrein met historische afwateringsgreppels (Foto: Inverde)

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit
- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers
- Beheerovereenkomst perceelrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden**Opvolgen grondwaterpeil en bevloeiing**

- Meten van de grondwaterstand gedurende minimum 1 jaar d.m.v. het plaatsen van vaste grondwaterpeilbuizen.
- Uitvoeren van waterkwaliteitsanalyses.
- Overstromingsregime en mate en wijze van watertoevoer, met bijzondere aandacht voor afzetting van erosie- en slibmateriaal.

Bodemanalyse

Onderzoek naar bodemstructuur, bodemsamenstelling, humusgehalte en strooiselafbraak.

Zichtwaarneming

De Schedegeelster wordt gemakkelijk overzien want ze bloeit veelal onopvallend, in een korte periode van drie maanden, gedurende korte tijd en vaak alleen of in klein aantal (maar kunnen ook grotere oppervlakken innemen). Veel planten dragen bovendien geen bloemen of slechts één of enkele bloemen. Bloemen worden nog het meest op relatief natte plaatsen aangetroffen.

Opnemen van permanente kwadraten

Regelmatige opvolging van de vegetatieontwikkeling op vaste plaatsen waar de soort over groter(re) oppervlakken voorkomt met aandacht voor aandeel en ontwikkeling van Schedegeelster en andere indicatieve en/of vegetatietyperende soorten.

Referenties & verdere informatie**Publicaties**

- de Waal R.W. & Bijlsma R.J. (2003). Bossen van de keileemgronden. Betekenis van stagnerend grondwater voor de ontwikkeling van humusprofiel en vegetatie. Alterra-rapport 804.
- Govaere L. & Vandekerckhove K. (2005). Specifiek biotoop- en soortenbeheer in bossen: methodologische ondersteuning. Deel II : Beschrijvende fiches. Rapport IBW.Bb.R.2005.007. Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer. 165 p.
- ten Klooster W.Ph. & Lanjouw H. (1972). *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl. en *Gagea spathacea* (Hayne) Salisb. in Drente. *Gorteria* 6: p. 80-86.
- Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Brecht P., Vercruyssen W. & De Beer D. (red.) (2006). Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels gewest. Nationale Plantentuin en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek i.s.m. Flo.Wer vzw. 1007 p.
- Vincent L., Verbeke W., Van Belle J., De Cock V., Verlindé R., Reheul D., Zwaenepoel A., Van Den Berghe J. & Lievens F. (2006). Technisch vademecum grasland : harmonisch park- en groenbeheer. AMINAL-afdeling Bos en Groen. Brussel. Belgium. 291 p.
- Weeda E.J., Westra R., Westra CH. & Westra T. (1985). Nederlandse oecologische flora.

Wilde planten en hun relaties 4. IVN. Hilversum. 317 p.

- Weeda EJ. (2006). Waar de Schedegeelster (*Gagea spathacea*) zich thuis voelt. Wageningen: Alterra.

Websites

- Kenniscentrum > Flora > Florabank
www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_florabank
- Kenniscentrum > Flora > Atlas
www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_atlas
- www.wilde-planten.nl/schedegeelster.htm
- www.minInv.nederlandsesoorten.nl/Inv.db/Inv.db/i000252.html
- www.soortenbank.nl
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Plantenwerkgroep

S95

S95

